

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer
DISG6001431

Datum
11 juli 1996

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 43/96)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

J.A.
mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS96001431 d.d. 11 juli 1996

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HBMA
IFOR-cel
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST/CO
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

43/96

(Afgesloten 111200 JUL 1996)

Conclusie/voorzicht

De kans bestaat dat de Moslim-stemmen voor het toekomstige Bosnische presidium over drie kandidaten verdeeld zullen worden, waardoor een Serviër de eerste voorzitter van dat presidium zou kunnen worden. Overigens is de kans gering dat dit presidium een bijdrage zal leveren aan het behoud van de eenheid van Bosnië-Herzegovina.

De betrekkingen tussen Bosnische Kroaten en Moslims verslechteren steeds verder. De kans op vruchtbare samenwerking in het kader van de Federatie, met name ook op militair terrein, blijft uiterst klein. De reden dat de Kroaten desondanks lippendienst bewijzen aan de Federatie, is de wens tot verdere toenadering tot west-Europa.

De huidige (demissionaire?) Bosnisch-Servische president Karadzic blijft proberen ook na de verkiezingen invloed te houden op de Bosnisch-Servische politiek. De door hem voorgestane koers zal waarschijnlijk op afzienbare termijn de Bosnisch-Servische politiek blijven domineren.

Bosnië-Herzegovina

Het voormalige Bosnische presidiumlid Abdic (Moslim) heeft bekend gemaakt dat hij zich kandidaat stelt voor het Bosnische presidentschap bij de verkiezingen van september a.s. Hiertegen is sterk geprotesteerd door de belangrijkste Moslim-partij SDA, die Abdic als een oorlogsmisdadiger beschouwt als gevolg van zijn vroegere gewapende opstand tegen de Bosnische regering in de regio-Bihac. Ook de voormalige Bosnische president Silajdzic, die zich eveneens voor de verkiezingen kandidaat heeft gesteld, heeft de kandidatuur van Abdic veroordeeld.

Bij de vorige verkiezingen voor het Bosnische presidium van 1990 behaalde Abdic de meeste voorkeurstemmen en zou derhalve de eerste president van Bosnië-Herzegovina zijn geworden, als hij niet zijn positie zou hebben afgestaan aan de huidige president Izetbegovic, met wie hij toen nog niet gebrouilleerd was. Inmiddels is zijn populariteit aanzienlijk afgenomen als gevolg van zijn opstand tegen de regering in Sarajevo en zijn daaropvolgende nauwe samenwerking met de Kroatische regering. Toch moet er rekening mee worden gehouden dat Abdic, die ten tijde van het communisme één van de weinige succesvolle ondernemers was en met name in west-Bosnië voor veel werkgelegenheid zorgde, in staat zal zijn enige aanhang te verwerven bij de presidentsverkiezingen in september a.s.

[REDACTED]

Dit zal met name door de andere Moslim-kandidaten (Izetbegovic namens de SDA en Silajdzic) als een bedreiging worden beschouwd. In "Dayton" is namelijk bepaald dat het nieuw te kiezen Bosnische presidium zal bestaan uit drie leden, één van elke bevolkingsgroep, waarbij de kandidaat met de meeste individuele stemmen de eerste voorzitter zal worden. Ten tijde van de onderhandelingen heeft Izetbegovic zonder twijfel erop gerekend dat de Moslims (ruim 40% van de bevolking) daarop aanspraak zou kunnen maken, maar indien de Moslim-stemmen over drie kandidaten worden verdeeld, is het niet uitgesloten dat de Servische kandidaat Krajisnik, die naar verwachting alle Servische stemmen (ruim 30% van de bevolking) zal behalen, in aanmerking zal komen voor het voorzitterschap van het presidium.

Overigens moet worden onderstreept dat alle belangrijke kandidaten voor het presidium (naast de genoemde personen ook nog de huidige president van de Moslim/Kroatische Federatie, Zubak, voor de Bosnische Kroaten) nauw betrokken zijn geweest bij de Bosnische burgeroorlog en zich hebben geprofileerd als behartigers van de belangen van hun specifieke bevolkingsgroep. De kans van slagen voor tegenkandidaten die een niet op etnische basis geschoeide politiek voorstaan, worden verkleind door het kiessysteem (te organiseren door de op etnische basis gevormde entiteiten) en doordat de etnisch-nationalistische partijen de media domineren. Het is tegen die achtergrond uiterst onwaarschijnlijk dat het nieuwe Bosnische presidium (dat naar verwachting zal bestaan uit Izetbegovic, Krajisnik en Zubak) zal komen tot vruchtbare samenwerking die de basis kan leggen voor het behoud van Bosnië-Herzegovina als multi-etnische staat.

Kroatische media melden dat Zubak eerder deze week kritiek heeft geleverd op het Internationale Tribunaal voor het voormalige Joegoslavië (ICTY). Volgens Zubak zou ICTY met meerdere maten meten bij het bepalen van de criteria voor oorlogsmisdaden. Zo zou informatie van Moslim-zijde kritiekloos worden aanvaard, maar zouden oorlogsmisdaden van Moslims tegen Bosnische Kroaten worden gebagatelliseerd. Deze uitspraken van de president van de Moslim/Kroatische Federatie (MKF) zijn illustratief voor de wrijvingen tussen Bosnische Kroaten en Moslims, die de samenwerking in Federatiekader in toenemende mate onmogelijk maken. Zij onderstrepen ook dat de Bosnische Kroaten van mening zijn dat internationale gemeenschap partijdig is ten gunste van de Bosnische Moslims. Ook de Bosnische Serviërs beschuldigen de internationale gemeenschap vaak van een pro-Moslim opstelling.

Het parlement van de MKF heeft op 9 juli een wetsontwerp aangenomen dat de basis moet leggen voor integratie van de krijgsmachten van de Bosnische Moslims (ABiH) en Kroaten (HVO). Deze integratie zou binnen drie jaar haar beslag moeten krijgen. Er bestaat evenwel nog onenigheid over de bevelvoering binnen die periode. Daarom is voorzien in een overgangperiode van drie maanden, waarin de president van Bosnië-Herzegovina (Izetbegovic, Moslim) en die van de MKF (Zubak, Kroaat) gezamenlijk het bevel zullen voeren over beide krijgsmachten. Na de verkiezingen van september a.s. zal ten aanzien van de bevelvoering worden geprobeerd een permanente oplossing te bewerkstelligen.

De Bosnische Kroaten hebben tot op heden verdere integratie met de Moslims op bestuurlijk en militair gebied afgewezen. Daarbij stellen zij bevreesd te zijn voor overheersing door de veel talrijker Moslims, maar in de praktijk lijkt het streven naar een Groot-Kroatische staat een tenminste even grote rol te spelen. De Moslims koesteren onder meer om die reden groot wantrouwen jegens hun "partners" in de MKF. Zowel Kroaten als Moslims staan echter onder grote internationale druk om de samenwerking, met name op militair gebied, te intensiveren. De aanvaarding van een Defensie-wet voor de Federatie was zelfs één van de eisen voor de officiële start van het "Train & Equip"-programma ten gunste van de Federatie-strijdkrachten. De termijn van drie jaar waarin de integratie haar beslag zou moeten krijgen

[REDACTED]

was reeds enkele maanden geleden onder zware diplomatieke druk in de Amerikaanse hoofdstad Washington overeengekomen, maar concrete stappen daartoe bleven uit. De gemelde onenigheid over de bevelvoering gedurende de komende maanden wijst er bovendien op dat de bereidheid tot werkelijke samenwerking gering blijft. Er moet op worden gerekend dat met name de Kroaten zich, ook na de voorziene "overgangperiode", zullen blijven verzetten tegen daadwerkelijke Moslim-invloed over de HVO.

Het is vermoedelijk niet zonder betekenis dat de "overgangperiode" na september a.s. zal aflopen. Met name de Kroatische regering, die de opstelling van de Bosnische Kroaten in hoge mate coördineert, heeft er behoefte aan ten opzichte van de internationale gemeenschap de schijn te wekken zich positief op te stellen ten aanzien van de samenwerking met de Moslims in het kader van de MKF, onder meer omdat dit één van de voorwaarden is voor opname van Kroatië in de Raad van Europa. Over die kwestie, die de Kroatische president Tudjman na aan het hart ligt, zal in september a.s. nader worden beslist. Het lijkt echter weinig twijfel dat Tudjman in de praktijk grotere waarde hecht aan intensivering van de betrekkingen met de Bosnisch-Kroatische leiders dan met de Bosnische Moslims.

De premier van Bosnië-Herzegovina, Muratovic, heeft scherpe kritiek geleverd op Tudjman. Muratovic stelde dat Tudjman zich "direct heeft gelieerd aan de tegenstanders van coëxistentie van Kroaten en Moslims". Ter illustratie wees hij op de situatie in Mostar en stelde dat Tudjman al jaren consequent werkt aan de opdeling van die stad. Muratovic waarschuwde Tudjman voor de gevolgen van diens "onbuigzame" opstelling ten aanzien van de samenwerking met de Moslims. Evenals president Izetbegovic wordt Muratovic, een nauw medestander van Izetbegovic, uit hoofde van zijn functie geacht een vertegenwoordiger van alle drie vooroorlogse bevolkingsgroepen te zijn. In de praktijk behartigen zij vooral de belangen van de Bosnische Moslims. Uit de uitspraken van Muratovic blijkt dat de Moslim-leiding bevreesd is voor de Groot-Kroatische idealen van Tudjman en de onder diens leiding staande Bosnische Kroaten. Zijn woorden kunnen worden gezien als een verkapte dreiging met militair geweld tussen Bosnische Kroaten en Moslims als de opstelling van eerstgenoemden ten aanzien van de MKF niet verbetert.

Een samenwerkingsverband van oppositiepartijen heeft geprotesteerd tegen de uitslag van de verkiezingen in Mostar van begin deze maand. Gesteld werd dat de partijen die de oorlog waren begonnen en Mostar hadden verdeeld, de overwinning hebben behaald. De eigen nederlaag bij de verkiezingen werd verklaard uit het feit dat de oppositie nauwelijks toegang tot de media had gehad en geen invloed had op de vluchtelingen in het buitenland omdat de diplomatieke dienst alleen maar voor de SDA werkt. Eén van de leiders van de coalitie stelde voorts dat een politieke partij zonder macht zich moeilijk kan manifesteren en daarom niet zou moeten deelnemen aan de komende algemeen-Bosnische verkiezingen.

De betreffende partijen proberen een niet op etnisch-nationalistische leest geschoeide politiek door te voeren en streven naar het behoud van Bosnië-Herzegovina als eenheidsstaat. Zij staan onder leiding van de burgemeester van Tuzla, Beslagic. Onlangs zijn er ook pogingen ondernomen om de partij van Silajdzic (SBiH) bij het samenwerkingsverband te betrekken. De uitslag van de verkiezingen in Mostar wijst er echter op dat de kansen van de groepering bij de komende verkiezingen gering zijn. Tegen die achtergrond kan inderdaad niet worden uitgesloten dat zij inderdaad niet zal deelnemen aan de algemeen-Bosnische verkiezingen in september.

[REDACTED]

Het parlement van de Bosnisch-Servische Republiek (RS) heeft een wijziging van de Grondwet van de RS aangenomen. Daardoor wordt een Senaat geschapen van 55 leden, te benoemen door de president van de RS, die ook de vergaderingen voorziet. Dit lichaam moet de uitvoerende leiding van de RS adviseren. Inmiddels is aangekondigd dat de Senaat pas na de verkiezingen van september a.s. zal beginnen met zijn werkzaamheden. Zoals bekend staat de huidige president van de RS, Karadzic, onder sterke internationale druk om zijn positie op te geven als gevolg van zijn betrokkenheid bij oorlogsmisdaden. Om die reden heeft Karadzic reeds een groot deel (zo niet alle) van zijn taken overgedragen aan zijn plaatsvervangster Plavsic, die ook kandidaat is gesteld voor de presidentsverkiezingen voor de RS van september. Alles wijst er echter op dat Karadzic grote invloed wil behouden bij het bepalen van de Bosnisch-Servische politieke koers. Zo is hij onlangs herkozen tot voorzitter van zijn partij SDS. Ook de benoeming van Plavsic tot presidentskandidaat hangt hiermee samen, omdat zij de politieke doelstellingen van Karadzic in hoge mate onderschrijft. Het heeft er alle schijn van dat ook de vorming van een "Senaat" in het Bosnisch-Servische parlement tot doel heeft de invloed van Karadzic ook na de verkiezingen te bestendigen. Vermoedelijk zal hij namelijk een belangrijke rol spelen bij de benoeming van de leden daarvan en zal Plavsic zijn keuze niet betwisten. Daarom moet erop worden gerekend dat Karadzic ook na de verkiezingen, en ook indien hij voldoet aan de letter van "Dayton", in de praktijk een belangrijk stempel zal blijven drukken op de Bosnisch-Servische politiek.

Karadzic heeft tijdens een recente vergadering van de SDS in Pale verklaard dat de SDS de komende parlamentsverkiezingen in de RS met minstens een 2/3 meerderheid moet winnen om de belangen van de Serviërs en de controle over de staat waar zes jaar voor gevochten is, te beschermen. Hij beweerde dat de Moslims en Bosnische Kroaten proberen door deelname aan de verkiezingen in de RS 1/3 van het aantal zetels te bemachtigen. Indien de SDS in de RS een 2/3 meerderheid weet te verwerven, is zij in staat de grondwet van de RS eigenmachtig te wijzigen. Daardoor zou zij haar onwelgevallige maatregelen, met name ten koste van de "sovereiniteit" van de RS, kunnen voorkomen.

Het Democratisch Patriottisch Front (DPB), een samenwerkingsverband van Bosnisch-Servische oppositiepartijen, dreigt uit elkaar te vallen. Onlangs heeft de Vaderlandspartij van de RS (OSRS) de samenwerking opgezegd en aangekondigd een nieuw samenwerkingsverband te gaan vormen met de "Partij van Servische Eenheid (SSJ)", de partij van de extreem-nationalistische Servische militieleider Arkan. Als reden voor de stap van de OSRS werd genoemd dat het DPB zich openlijk heeft uitgesproken voor een linkse (socialistische) politiek. Ook de Radicale Partij, eveneens lid van het DPB, dreigt zich terug te trekken uit het samenwerkingsverband en niet deel te nemen aan de verkiezingen in de RS.

Het DPB wordt geleid door de burgemeester van Banja Luka, Radic. Deze is onlangs uit de SDS getreden in verband met zijn verzet tegen Karadzic en wil nu als kandidaat voor de oppositie aan de presidentsverkiezingen voor de RS deelnemen. Het uiteenvallen van het DPB zou de kansen van Radic aanzienlijk reduceren en derhalve Karadzic en de SDS in de kaart spelen. Bovendien is het de vraag of de individuele partijen zullen kunnen deelnemen aan de verkiezingen, omdat zij als gecombineerde lijst zijn geregistreerd.

Kroatië

Kroatië heeft aangekondigd een Bosnische Kroaat, die door ICTY wordt gezocht in verband met oorlogsmisdaden en onlangs is gearresteerd in Split, over te dragen aan ICTY. De betreffende persoon zou zich schuldig hebben gemaakt aan moord op een aantal Bosnische Moslims. Met deze arrestatie en overdracht wil de Kroatische regering kennelijk een positieve opstelling onderstrepen ten aanzien van

[REDACTED]

ICTY en het vredesproces in het algemeen. Bovendien wil zij daarmee illustreren zich te distantiëren van de oorlogsmisdaden die in 1993/94 door Bosnische Kroaten jegens Moslims zijn begaan. Het is tegen deze achtergrond echter opmerkelijk dat een van de hoofdverantwoordelijken voor deze misdaden, de voormalige HVO-generaal Kordic, nog steeds in Zagreb verblijft en naar alle waarschijnlijkheid een functie in het Kroatische ministerie van Defensie vervult. Dit feit onderstreept dat de Kroatische regering slechts een positief gebaar heeft willen maken en in de praktijk geenszins afstand neemt van de Kroatische oorlogsmisdaden in Bosnië-Herzegovina, die neerkomen op de "etnische zuivering" van de "Kroatische" delen van dat land en derhalve dienstbaar zijn aan de vorming van een Groot-Kroatië.

De Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Granic heeft een bezoek gebracht aan NAVO-SG Solana. Hij onderstreepte dat Kroatië gecommitteerd blijft aan de MKF, conform de akkoorden van Dayton. Hij noemde bovendien een eventuele opdeling van de MKF een tragedie voor de Bosniërs en de Kroaten. Het bezoek van Granic aan Solana houdt verband met de wens van Kroatië om toe te treden tot westerse instellingen. Opmerkingen van Tudjman, die onlangs tegenover Solana beweerde dat de MKF geen lang leven beschoren zou zijn, hebben een snelle toetreding tot de Raad van Europa niet bevorderd. Granic heeft getracht de Kroatische opstelling in een gunstiger daglicht te stellen.